

Hodnotenie Agendy 21 v OSN

Na 19. mimoriadnom zasadaní Valného zhromaždenia OSN, ktoré sa konalo v New Yorku 23.–27. júna 1997 a bolo venované hodnoteniu Agendy 21 prijatej na Konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji r. 1992 v Riu de Janeiro, viedol slovenskú delegáciu minister životného prostredia Jozef Zlocha. Redakcia časopisu *Životné prostredie* ho po návrate požiadala o rozhovor.

S akými očakávaniami odchádzala naša delegácia do New Yorku a aké boli stanoviská SR ku kľúčovým bodom rokovania?

• Konferencia v Riu pred piatimi rokmi urobila na mňa veľký dojem. Bola tu prijatá Deklarácia o životnom prostredí a rozvoji (tzv. Rio-deklarácia), rámcový dohovor OSN o zmene klímy, Dohovor o biodiverzite a Akčný plán, tzv. Agenda 21. Ide o základné východiskové dokumenty pre trvalo udržateľný rozvoj na Zemi v hospodárskej, sociálnej i environmentálnej oblasti. Účastníci Summitu Zeme akoby cítili spolupatričnosť a spoluzodpovednosť za budúcnosť našej planéty. Odvtedy sa v mnohých oblastiach dosiahol výrazný pokrok. Atmosféra na konferencii v New Yorku však nebola taká ako pred piatimi rokmi v Riu. Rozpory medzi bohatým Severom a chudobným Juhom sa prehĺbili. Slovenská delegácia vyjadrila plnú podporu komplexnej implementácii Agendy 21 vo všetkých krajinách.

S čím ste, pán minister, vystúpili na konferencii?

• Na 19. Osobitnom zasadnutí VZ OSN v New Yorku sme prezentovali naše doterajšie skúsenosti s uplat-

ňovaním princípov trvalo udržateľného rozvoja. Slovenská republika vyjadrila súhlas s prístupom k Rio-deklarácii a k Agende 21 už uznesením vlády SR r. 1992, kde uložila všetkým ministrom a vedúcim ústredným orgánom štátnej správy využiť výsledky Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED) a zapracovať ich do programu svojich rezortov. Týmto opatrením sa vytvoril priestor na plnohodnotné uplatnenie Agendy 21 v riadiacich štruktúrach štátu, aby sa dosiahol súlad so svetovou orientáciou rozvoja starostlivosti o životné prostredie.

Právo na ochranu životného

prostredia a zdravia ustanovila Ústava Slovenskej republiky. Princípy z dokumentov z Ria sa premietli do Aktualizácie úloh programového vyhlásenia vlády SR hneď po vzniku samostatnej Slovenskej republiky. V nadväznosti na to MŽP SR vypracovalo Stratégiu, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky, ktorá bola schválená vládou SR a NR SR už r. 1993.

Za päť rokov sme vytvorili pomerne ucelený systém environmentálneho práva, kde jednotlivé zákony zabezpečujú ochranu zložiek životného prostredia, ale aj komplexnú ochranu prírody, krajiny a zdravia všetkých ľudí. Vznikla sústava orgánov štátnej správy a odborných organizácií pre výkon environmentálneho práva a starostlivosti o životné prostredie.

Zriadili sme Štátny fond životného prostredia na podporu ekonomických aktivít v oblasti životného prostredia. Jednoznačne sme stanovili zodpovednosť znečisťovateľov životného prostredia za škody, ktoré spôsobili, povinnosť odstraňovať znečisťovanie pri zdroji a termíny na vysporiadanie sa s prísnymi limit-

mi. Pri privatizácii zvyhodňujeme modernizované výrobné činnosti, ktoré sú surovinovo a energeticky menej náročné a znižujú environmentálne riziká.

Snažíme sa zvyšovať environmentálne vedomie občanov a podporovať ich konanie v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja. Pristúpili sme k väčšine multilaterálnych medzinárodných dohôd s environmentálnym zameraním, SR je členom Riadiacej rady UNEP a Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj s predsvzatím plniť záväzky, ktoré jej z toho vyplývajú.

Naša delegácia na konferencii v New Yorku zdôraznila i pozitívne výsledky dosiahnuté v ekonomickej a sociálnej oblasti v období 1992–1997. Poukázali sme na úspešné makroekonomické ukazovatele a ich integráciu s aspektmi sociálneho a environmentálneho rozvoja. Slovenská republika vypracovala Konceptiu transformácie sociálnej sféry, Konceptiu štátnej rodinnej politiky, Konceptiu ceny práce a ďalšie významné koncepčné dokumenty rezortu zdravotníctva, školstva a kultúry.

Jedným z problémov, o ktorých sa často diskutuje v súvislosti s globálnym zabezpečením trvalo udržateľného rozvoja je otázka pomoci rozvinutých krajín rozvojovým štátom. Akú úlohu a možnosti má Slovensko pri poskytovaní pomoci rozvojovým krajinám?

- Možnosti zapojenia SR do poskytovania pomoci rozvojovým krajinám v súvislosti so zabezpečením ich trvalo udržateľného rozvoja treba vnímať v komplexe zahraničnopolitickej orientácie SR, zahraničnopolitických záujmov a aktivít našej republiky, hospodárskeho, resp. vedeckotechnického potenciálu SR a pochopiteľne vo väzbe na všetky úlohy, ktoré vyplývajú z Agendy 21.

Systém OSN vytvára vo všeobecnosti priestor na to, aby oficiálna vládna rozvojová pomoc smerovala vo finančnom vyjadrení do tých štruktúrnych oblastí, ktoré nie sú atraktívne pre súkromné finančné toky, aby však podporila aj priame zahraničné investovanie. Jedným z cieľov takto chápanej oficiálnej zahraničnej rozvojovej pomoci je mobilizovanie dodatočných domácich a externých finančných zdrojov prostredníctvom rôznych schém (spolu financovanie, joint-ventures, spojené kapitálové fondy a i.). Práve Slovensko môže poskytnúť cenné skúsenosti z oblasti mobilizácie finančných zdrojov prostredníctvom Štátneho fondu pre životné prostredie, resp. z prípravného procesu tvorby jeho obratovej časti.

Ďalšou formou pomoci v priamom finančnom režime je napr. náš príspevok do Globálneho environmentálneho fondu, z ktorého sa financujú medzinárodné environmentálne projekty, ako aj príspevok do Multilaterálneho fondu Montrealského protokolu, z ktorého sa

v rozvojových krajinách financujú projekty podporujúce vylúčenie používania látok poškodzujúcich ozónovú vrstvu, resp. príspevok do fondu Programu OSN pre životné prostredie.

Nezanedbateľným zdrojom novej pomoci rozvojovým krajinám je náš vedeckotechnický a expertný potenciál, tzn. v zjednodušenom chápaní schopnosť a pripravenosť vstupovať takýmito kapacitami do medzinárodných štruktúr a pracovných skupín priamo riešiacich konkrétne úlohy trvalo udržateľného rozvoja v rozvojových krajinách.

Aké opatrenia sa prijali na zabezpečenie implementácie Agendy 21 na Slovensku?

- Už som spomenul základný dokument "Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky SR", ktorý obsahuje ciele zosúladené s odporúčaniami najvýznamnejších svetových inštitúcií, ako napr. OSN, OBSE, EÚ, Rada Európy, OECD a ďalších integračných zoskupení zainteresovaných na realizácii koncepcie trvalo udržateľného rozvoja.

Opatrenia na dosiahnutie cieľov Stratégie vo všetkých desiatich sektoroch ochrany a tvorby životného prostredia uviedol prvý Národný environmentálny akčný program (NEAP), ktorý prijala vláda SR r. 1996. V súčasnosti sa vypracúva 8 krajských a 79 okresných environmentálnych akčných programov. Tento dokument zodpovedá implementácii Agendy 21 a radí Slovensko na popredné miesto v realizácii záverov Konferencie v Riu.

Okrem spomínaných koncepcií v humanitnej oblasti je Stratégia zapracovaná do hospodárskej sféry, kde máme hotové stratégie, koncepcie a programy štátnej politiky rozvoja v priemysle, obchode,

cestovnom ruchu, energetike, poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve, doprave, stavebníctve atď., v súlade s Agendou 21.

Ktoré boli silné stránky implementácie Agendy 21 na Slovensku a v čom sa nám darilo menej?

● V rámci uplatňovania Agendy 21 pristúpila Slovenská republika k viacerým dokumentom UNCED, už 19. mája 1993 sme vyjadrili súhlas s Rámcovým dohovorom o zmene klímy a s Dohovorom o biologickej rôznorodosti. Tieto dokumenty boli ratifikované 23. augusta 1994 a s platnosťou od 20. novembra 1994. Slovenská republika sa týmto krokom zaradila medzi štáty usilujúce o zvládnutie transformácie svojich spoločenských systémov smerom k trvalo udržateľnému rozvoju. Systematicky vytvára podmienky na implementáciu ďalších nových odporúčaní významných medzinárodných inštitúcií v súlade s Programovým vyhlásením vlády SR.

Prijatie zásadných koncepčných materiálov a v nadväznosti na to i legislatívnych úprav v oblasti životného prostredia znamenalo dosiahnutie preukázateľne významného zlepšenia stavu životného prostredia SR. Za posledných 6 rokov sa znížila produkcia emisií SO₂ o 332 259 t, t. j. o 58 %, No_x o 45 672 t, čo je 29,1 %, CO o 86 389 t, čo je 17,6 %. Emisii tuhých znečisťujúcich látok sa dostáva do ovzdušia o 242 013 t menej, čo je 75,4 %. Monitoringom sa zistilo, že 70 % zlučenin síry poškodzujúcich naše lesy pochádza zo zahraničných zdrojov. Podobná situácia je aj pri zlučeninách dusíka. SR preto podporuje široké uplatnenie Ženevského dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranice

štátov. Ako príspevok k zlepšeniu stavu ovzdušia zaviedla Slovenská republika medzi prvými štátmi Európy výrobu a celoplošné používanie bezolovnatého benzínu.

Podobná situácia je aj v oblasti ochrany a racionálneho využívania vôd. Množstvo znečistenia odpadových vôd sa preukázateľne znížilo takmer o štvrtinu. Na zabezpečenie lepšieho využívania vôd je pripravený nový aproximovaný "vodný zákon". Významným prínosom je uplatňovanie vládneho Programu odpadového hospodárstva SR atď.

Treba však otvorene priznať, že určité problémy pri uplatňovaní niektorých ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja pretrvávajú. Ide najmä o tie so širokospektrálnym charakterom, ktoré patria do kompetencie viacerých rezortov. Napríklad problematika chemických látok. Brzdou riešenia niektorých problémov je nedostatok disponibilných finančných zdrojov a mechanizmov, ktoré sú dôležitým faktorom dynamiky rozvoja slovenskej spoločnosti.

Predpokladá sa, že vo všetkých členských štátoch OSN budú do r. 2002 vypracované a prijaté Národné stratégie trvalo udržateľného rozvoja.

V čom bola pre vás účasť na mimoriadnom zasadnutí Valného zhromaždenia OSN inšpiratívna a ako mienite vy osobne, ako člen vlády SR a minister životného prostredia, prispieť k Programu ďalšej realizácie Agendy 21 prijatému na záver zasadania, resp. zabezpečiť jeho premietnutie na národnú úroveň?

● V polovici septembra t. r. prijala vláda SR návrh uplatnenia Agendy 21 a vyhodnocovania ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja, ktorý

vypracovalo naše ministerstvo. Okrem implementácie a hodnotenia jednotlivých kapitol Agendy 21 pôjde aj o 132 sociálnych, hospodárskych, environmentálnych a inštitucionálnych ukazovateľov, podľa ktorých OSN sleduje úroveň regionálneho rozvoja vo svete a účinnosť prijatých opatrení v každom štáte. Do 31. marca 1998 by mala byť vytvorená Rada vlády Slovenskej republiky pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorá sa bude zaoberať aj uplatnením Agendy 21 v krajoch a okresoch. Viaceré z týchto ukazovateľov bežne plníme, alebo sú už splnené, niektoré budeme musieť začať sledovať a monitorovať aj v rámci modifikovanej štátnej štatistiky a informatiky. Sedem ukazovateľov, ktoré sa týkajú morí a púští je pre Slovenskú republiku irelevantných. Celkové hodnotenie uplatnenia Agendy 21 každoročne uvedie osobitná správa (Slovakian Country Profile Implementation of Agenda 21), ktorú budeme predkladať OSN, ale v slovenskej verzii ju sprístupníme aj domácej verejnosti.

Ďakujeme Vám za rozhovor

Redakcia

